

האבולוציה של החברות

העת העתיקה

בימי המקרא (דוד ויהונתן), ביוון וברומא החברות היתה נדירה וקשה להשגה – ערך עליון, חזק מכל קשר משפחתי או רומנטי ומאנטימיות אחרות

ימי הביניים

לחברות אופי מובנה בעל השלכות כלכליות; היא מלווה קשר בין אדונים ועמיתים, ובאה לידי ביטוי בבריתות עמוקות כגון סנדקאות וערבות להלוואה ושמעניק כוח מוסרי

התקופה הקלאסית

ידידות עמוקה, המתאפיינת באמירת האמת ובמידה טובה, מוצבת כנגד החברות המזויפת והחנפנות, והיא שוב ערך שיש לשאוף אליו ושמעניק כוח מוסרי

המודרניזם

הקפיטליזם מתיר את הקשר בין כלכלה לחברות, הדמוקרטיה יוצרת קהילה המבוססת על חברותיות, והיחלשות מוסד המשפחה מחזקת את החברות. משנות השישים ואילך צומח מושג "החבורה"

צילומים: בלומברג, קורט סטרודין MCT

שפחות החדרהוריות, למבוגרים רבים אין בני זוג, ודאי שלא משפחה מורחבת, שיכול לתמוך בהם. הילדים, שהשתחררו מעול הסמכות המורית הנחלשת, מתרחקים מהמשפחה בגיל צעיר יותר ויותר. שני הרווחים פונים לחברים כדי שיחליפו את המבנים המסורתיים. חברים יכולים להיות "המשפחה הנבחרת", ברוח הפתגם המודרני, אבל לרבים מאיתנו אין בריחה אלא להפוך את חברינו למשפחה, משום שהמשפחה האחרת שלנו התפרקה ומשום שפרק הזמן שבין עובדת המשפחה שבה גדלנו לבין הקמת משפחה, אם הצלחנו בכך, מתארך. החברות מוכיחות לחלוטין בפרק הזמן הזה.

נהפכה, כמובן הוזה, למעין חברה אלטרנטיבית, מפלט מה עולם הגדול, הקורס. במחצית השנייה של המאה ה-20 התפשטו מעגלי החברים רים מחוץ למעגלי האמנים, והיו לנחלת הכלל. השכיחות של חברות קבוצתיות קשורה במידה רבה לעלייתה של תרבות הצעירים. המודרניות קושרת בין החברות לבין הנעורים, תקופת חיים הנתפסת כמנותקת מן הערכים המיושנים של עולם המבוגרים – בניגוד לתפיסה הקלאסית שלפיה ירירות אמת מצריכה בגרות ותבונה. עם האדרת תקופת הנעורים כשלב החיים האוטונומי והחיוני ביותר, נתפסה החברות למר שא תשוקה רגשית. זה קרה בשני אופנים סותרים – אך בדרך כלל מקבילים. שאפנו להאריך את הנעורים בכך שנאחנו בחברות נעוריות, והתאבלנו על אובדן הנעורים מתוך נוסטלגיה עזה לחברות הללו. אחד הרבירים המסקרנים ביותר בנוגע לאופן שבו המאה ה-20 הבינה את החברות היה הנטייה לבחון אותה דרך פילטר הויכוח, כאילו אפשר להכיריה רק לאחר שאבדה, וכאילו אובדנה הוא בלתי נמנע.

התהליך הזה קשור קשר הדוק לתרבות שנות השישים – קומנונות, להקות רוק ושאר קבוצות החברים והאדרו בתור מרחבים עולצים ויצרתיים של נעורים נצחיים, מקומות מפלט מעולם המבוגרים. החלום האוטופי של התקופה היה לחיות את החיים בקבוצה כזו: אין זה פלא שהתפרקות הבייטלס נתפסה כטרגדיה של הדור, ואין זה פלא שבוגרי שנות השישים החלו במהרה לייצר נוסטלגיה לחברות. הסרט "החד ברים של אלכס" (1983) הציג את בוגרי הדור ההוא המגנים לישוור את הקסם של מעגל החברים של שנות השישים

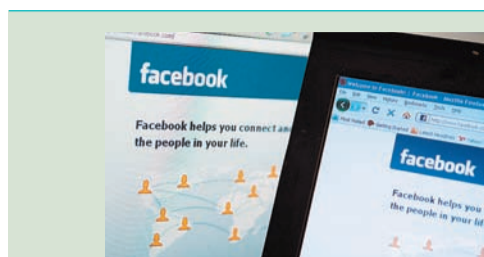
הנה הם, חבריי, כולם באותו המקום. אלא שהם לא באותו המקום, כמובן, או שמא הם לא חבריי. הם סימולקרה של החברים של שלי, אריות קטנות של מידע ורומיים מיושנים. אני זוכר שהבנתי לפני כמה שנים שמרבית האנשים שהשכחתי ל"מעגל" שלי אינם מכירים זה את זה. מנתי' 14 אנשים, שאיש מהם מעולם לא פגש את האחרים. המחשבה שהם יוצרים יחד מעגל, מבנה חובק ומכיל, היתה מחשבה שהפרה את חוקי הרגש, כמו גם את חוקי הגיאומטריה. הם היו מערכת של נקודות, ואני התחלתי אי שם בנייהם. אך פייסבוק מפתה לאשליה הזו בדיוק, לאמונה שבעזרת גיבוש רשימה אנחנו מרכיבים קבוצה. הסמיכות הוויואלית יוצרת את האשליה של קירבה רגשית. "זה כאילו הם כולם מנהלים שיחה", אמרה לי פעם מכרה על עמוד הפייסבוק שלה, העמוס בפוסטים ובהערות מאת חברים וחברים של חברים, "אלא שהם לא".

במילים אחרות, החברות הידרדרה ממערכת יחסים לת חושה. ממשוה שאנשים חולקים זה עם זה, למשוה שכל אחד מאיתנו חובק עם עצמו בבדידות מעורתינו האלקטרונית, שבה אנחנו מסדרים מחדש את סמלי הקשרים שלנו כמו ילד בודד ונחשק כובנות. עם העלמה של הקהילה המסורתית זו, יש שבה הקשר מתבצע אנים אל פנים, נאחזנו במה שאיבדנו – הקירבה, השרישים – באמצעות ההתאחות במילה, גם אם משמעותה הלכה והיטטטה. מה שגורר לנו במקום קהילה הוא, אם יש לנו מול, "תחושת קהילה – הרגש ללא המבנה; תחושה פרטית, לא חוויה קולקטיבית. ובעת החברות, שעתלה לחשיבותה הנכונת כתהליך לקהילה, הולכת באותה הדרך. יש לנו "חברים", ממש כשם שאנחנו משתייכים ל"קהילות". מבט בעמוד הפייסבוק שלי נותן לי בדיוק "תחושה" של קשר. לא קשר ממש, רק תחושה.

” בעבר ניהלנו שיחה. היום אנחנו משדרים את זרם התודעה שלנו לכל 500 חברינו בבת אחת, מתוך תקווה שמישהו יאשר את קיומנו לפנות אל חברינו בתור אינדיבידואלים, הפסקנו לחשוב עליהם ככאלה.”

המאחרות ("בעולם קר", הכריזו הקמפיין לטרסר, "אתה זקוק לחברך כדי לשמור על החום"). הסדרה "שלושים ומשהו" הלכה עור צעיר קרימה, והציגה את החברות הקבוצתית כגור רמה הבורגת החדשה. בשתי היצירות הללו, רוב הרמויות היו נשואות. רק בשנות התשעים החל דור חדש, של רוחקים שחצו ממוק את גיל שלושים, לייצר לעצמו רימויים משולו של חב רות קבוצתית – כמו זו ב"סיינפלד", ב"סקס והעיר הגדולה" ובמובן ב"חברים". עם זאת, בשלב הזה התפיסה של חברות כמקלט של התנגדות ערכית, מחסה מפני לחצים נורמטיביים חממה לאידיאלים חברתיים החלה להיעלם. החברים שלך לא גוננו עליך מפני המיינסטרים, הם היו המיינסטרים.

ואז הגיע פייסבוק. ברשתות החברתיות של המאה החדשה מעגל החברים התרחב, בלע את העולם החברתי כולו – ובכך השמיד את עצמו והן את החברות האינדיבידואליות. הנחת – והבטחת – היסוד של פייסבוק היא שהאתר הופך את המעגלים החברתיים שלנו לגנאים.

המאה ה-21

הרשתות החברתיות והודעות ה-SMS מאפשרות להיות חברים של הרבה יותר אנשים, אבל לא מותירות מקום לטווח קשר חברי אינטימי הנבנה בהדרגה בין אינדיבידואלים

צילומים: בלומברג, קורט סטרודין MCT

רות ששני אנשים חולקים, אלא אותו עולם יחיד ומגוון שהם בונים ביניהם, קורר העכביש של הגילויים המשותפים שם שום טוויס, באטיות ובעדינות, ביחד. יש משהו מעט גם בביצוע האינטימיות הזו לעיני כל מי שאנחנו מכירים, כאילו מטרתה האמיתית היא להראות איה בני אדם עומד קים אנחנו. האם אנו באמת כה צמאים לאישור? כל כך נואשים להראות שיש לנו חברים?

מוכן שלפייסבוק יש יתרונות. אפשר לחדש בעזרתו קשר עם חברים ותיקים ולשמור על קשר עם ירורים רחוקים. כשמדובר באנשים שאנחנו באמת אוהבים, זה בגדר נס. אבל רוב הזמן זה אינו המצב. אלה אנשים שהתחברנו איתם לקיץ אחד בתיכון, או חברים לא קרובים במיוחד מימי האוניברסיטה. הם כבר לא חשוכים לנו כאינדיבידואלים, ודאי לא בתור האינדיבידואלים שהם כיום. הם משמעותיים רק כמי שהיו חלק ממכלול החוויה שלנו בנקודה מסוימת בחיים, בצד כל יתר האנשים שהכרנו. ברגע שנתלוש אותם מתוך המכלול הזה – נקדא על מעגלי ילדיהם, נסתכל על תמונות מחופשות שלהם – אין להם כל משמעות. אם נתלוש יותר מרי מהם נהרס את המכלול עצמו, החליף את עומק החוויה של רגשות וזכרונות משותפים בתחושה מזויפת של פמייליאריות. האני בן 18 שלך הכיר אותם. פייסבוק מציע לנו אפשרות אופטימית: מה שאבד ישוב על כנו. אבל כל הערך של העבר הוא ארץ מובטחת שההגעה אליה תחרים אותה. פייסבוק משמש בכך היפוכן של עוגיות המרלן של מרסל פרוסט, כמחק לזיכרון. פרר סט ידע שהזיכרון הוא יצור המקמק המציץ מתוך מאורתי רק כאשר איננו רודפים אותו. מוכרות, צילומים, מפגי שי מחזור וכעשי זה – כולם צורות שונות של אמוניה, אויביו של הזיכרון הממשי. על העבר להישמר בלב, לשם הוא שיך.

ומה עם האינטימיות? אתרי הרשתות החברתיות החדשים מוליכים אותנו שולל מבנת האינטימיות, עממת, ואיתה בהבנת עצמנו. הרעיון המגוחך, שנכוח גם בתקשורת, כאילו עמוד מייסודים או פוסט של "25 דברים על עצמי" יכולים ליד לת לנו על אדם מוסרי יותר ממה שאפילו חברי הטובים יודעים, מבוטס על תפיסה מורדרת של היכרות: כאילו וידוי יוצר אינטימיות, כאילו אפשר לצמצם את הזהות לפיסת מידע. המידע מחליף את הניסיון, כפי שקורה באופנים שונים בתרבות שלנו. אבל בשאני חושב על החברים שלי, על מה שהופך אותם למי שהם ומדוע אני אוהב אותם, התשובה אינה שמות האחים שלהם או הפחד שלהם מעכבישים, אלא תכונות האופי שלהם. כדי להבין מי הם באמת, צריך להכיר את הדברים שעשו. האופי נחשף במעשים: שני הרכיבים הנצחיים של הנרטיב. כדי להכיר אנשים, עלי להקטיב לפירוים שלהם.

פרופיל פייסבוק, על 500 החברים שבו, אינו מותיר לכך מקום או זמן. האורך המקובל להודעה כתובה הצטמצם לכדי שלישי, ועוד הרבה פחות מכך במקרה של תגובה לשלך לרבר על טוויטר. המכתב בן עשרות העמודים עבר מן העולם, ואחריו תלך בקרוב, כך נראה, גם השיחה בת שלוש השעות. שניהם המתתחו כחלל לסיפור סיפורים, רישות למקום המרווח הזה. פוסטים והודעות פייסבוק הם כמו פורנוגרפיה, מפגן חלקלק ובלתי אישי. להחליף סיי פורים זה כמו לעשות אהבה: לגשש, להפשי, לחקור, ללטף. זה הרדי. זה אינטימי. זה מצריך סבלנות, מסירות, רגישות, עדינות וכישרון – וזה גם נעשית לנו לא היכולות הללו, במקום זאת, נתנו את הלב שלנו למכונות, ואנחנו הנפכים למכונות. אלו הם פני החברות במאה החדשה.

מתבונן
על העולם החדש

שיזף רפאלי

המהפכה הגדולה עוד לפנינו.

ברו"ח של מאות עמודים שפרסמו השבוע מעריכים אנליסטים של מורגן סטנלי כי האינטרנט הנייד יצמח בקצב כפול מהאינטרנט כפי שהכרנו עד כה, וכי הרווחים שיביא איתו יהיו גדולים בהרבה מזה שמניבים הגולשים במחשבים. ומה שיאפשרו הטלפונים הסלולריים החכמים ושאר המכשירים הניידים (קינרל, מכשירי וירדאו, GPS, מתקני משחק וכו') יאפילו על השינויים שחוללה הטכנולוגיה בחיינו עד כה.

לרשת זמינה ונגישה יותר מבכל מקום בעולם, התעשייה היפנית עשויה לתפוס עמדה מובילה, בדומה לדומיננטיות של יבצ בעידן המחשבים הגדולים, להלוציות של DEC בתקופת מחשבי המיני ולכמעט הנייד, כלומר יותר ממכשיר אחד לכל נפש בכדור הארץ.

יתר ממספר המכשירים, מעניינת שאלת הרווחים. פוטנציאל הצמיחה הגי דול נעוץ בפער בין מי שיכול לגלוש מהנייד אך לא עושה זאת לבין הגולשים המאושרים בעלי המכשירים החכמים.

דווקא נסוגות.

10 מיליון מיני-מחשבים, יותר מ-100 מיליון מחשבים אישיים עצמאיים, ויותר ממיליארד תחנות אינטרנט שולחניות. לפי הנגמה הזו, יש לצפות ליותר מ-10 מיליארד נקודות קצה של האינטרנט בעולם, כלומר יותר ממכשיר אחד לכל נפש בכדור הארץ.

יתר ממספר המכשירים, מעניינת שאלת הרווחים. פוטנציאל הצמיחה הגי דול נעוץ בפער בין מי שיכול לגלוש מהנייד אך לא עושה זאת לבין הגולשים המאושרים בעלי המכשירים החכמים.

במילים אחרות, אין מה להתרגש מהביקוש הנמוך שנרשם עם השקת האיפון בישראל. הביקוש הגדול בדרך, וממיריו גלובליים וקולוסאליים. הרו"ח של מורגן סטנלי, שמנתח בפירוט נרחב ולעומק את התפתחות שוק המובייל בעולם, מתעכב על השינויים הניידים עם הניידות. שלל המכשירים הניידים החכמים, והקישורים השונים ביניהם, מתאפיינים בעיילות עיבוד חסרת תקדים, שמבטיחה התייעלות באופני השימוש; קפיצת מדרגה באיכות ממשק

הדין על הריכוזיות ילווה גם את עלייתו המהירה של הגל הטכונר לוגי החי, כפי שקרה בעבר. כל אחד מן הגלים הקודמים הצמיח התגוששות בין גישה פתוחה, דמוקרטית ורחבת היקף לפיתוחים חדשים, לבין גישה סגורה, שנשלטה בידי תאגיד אחד מוביל. יבמ הובילה את עידן המיינפריים תוך שמירה קנאית על בעדינות. אפל נכשלה בניסונה להשיג שליטה דומה בשוק המחשבים האישיים באמצעות שימוש באסטרטגיה דומה בנוגע למיקינוטוש בשנות השמונים. דווקא הפתיחות של אריכטקטורת תואמי יבמ ניצחה או. AOL לא רווחה נתח מני סיונה ליצור חומת בעדינות בימיה הראשונים של הרשת. כולנו התפלחנו לתוך הגן העולג וירטנטי על הענק מגנו. האם הניסיונות לתחום את האינטרנט הנייד לרשות ולשליטה בלעדיים יצלחו? ניסיונה של אפל להשתלטות שכזאת, באמצעות App Store והקריטריונים הנוקשים שלה, מעיד על קווי החיות החדש. אני השתכנעתי מהדור"ח של מורגן סטנלי: שיעור החרידה של דור שלישי בישראל עומד על 39% – לא משתווה ל-87% ביפן, אבל בהחלט מתחרה ב-41% שבנגפור, 37% בצפון אמריקה, ו-25% ב-30% המקובלים במערב אירופה; לדעתי, הלילה הלכן והרגוע שבו הושק האיפון הוא רק השקט המכשיר את בוא הסערה.

יש 1.5 מיליארד משתמשי אינטרנט שולחני, ואילו יותר מ-4 מיליארד בעלי טלפונים סלולריים. מתוך המיליארדים האלו, רק 260 מיליון – רק קצת יותר מ-5% – משתמשים במכשירי הדור השני. אספקת טלפונים ניידים חכמים יחפשו כולם בעשור שלפנינו.

במורגן סטנלי צופים שכבר בשנה הקרובה מספר הטלפונים ומחשבי כך היר החרשים, אלה שיוודים מפס הייצור, יהיה גבוה מזה של המחשבים הניידים החדשים: ב-2012, כלומר בתוך שני תיים-שלוש, מספר הטלפונים הניידים החכמים החדשים יהיה גבוה ממספר כל המחשבים החדשים.

ומי ייצר את התוכן שיציף את המסכים הקטנים אלה? יפן עשויה לבלוט בתחום. אחרי יותר מעש שנות ניסיון עם הפלטפורמה של Docomo ואוכלוסייה שדורגלה

המשתמש; הצטמקות הגורל הפיוני; ירידה רסטית של מחיריים; והתרחבות השירותים והשירותים הומינים במרחב הנייד. כל אלה יביאו בהדרגה לעלייה במספר המשתמשים.

חמישה גלי טכנולוגיה אפיינו את טכנולוגיית המידע בעשור רים האחרונים, ואלו הם: הפתעת המחשב על בימת הפעילות הכלכלית, מנחת השישים; צמצום מחשבי הענק למחשבי מיני, מאמצע שנות השבעים; הת פוצה הגוברת של המחשבים האישיים, משנות השמונים; האינטרנט השולחני, בסוף שנות התשעים; ועכשיו הגל החדש – האינטרנט הנייד. בכל אחד מן הגלים האלה הוכפל מספר המכשירים פי עשרה ויותר. כך, מספר המחשבים המרכזיים (mainframes) עמד על לא יותר ממיליון, אבל אחד כך כבר נמכרו יותר

פרופ' שיזף רפאלי הוא ראש בית הספר לקטנים אלה? יפן עשויה לבלוט בתחום. אחרי יותר מעש שנות ניסיון עם הפלטפורמה של Docomo ואוכלוסייה שדורגלה

דרסיוויץ. מנחה לחשוב, שווידי יוצר אינטימיות, ושאפשר לצמצם את ההות לפיסת מידע צלום. עליה נוסבאום

